

TALABALARDA PEDAGOGIK KASBIY MAHORATINI OSHIRISH USULLARI

Ergasheva Gulxayo Isaqjonovna

"TURON" Universiteti Andijon filiali

Pedagogika va tillar kafedrası magistranti

e-mail: gulxayoergasheva559@gmail.com

Tel: +998902011571

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 26.01.2026

Revised: 27.01.2026

Accepted: 28.01.2026

KALIT SO'ZLAR:

*bo'lajak
o'qituvchilar, pedagogik
kompetensiya, kasbiy
rivojlanish, o'qitish
ko'nikmalari, aralash
ta'lim, ish jarayoniga
integratsiyalashgan
ta'lim, o'qituvchilarni
tayyorlash, kvazi-
eksperimental tadqiqot,
interfaol usullar,
pedagogik mahoratni
oshirish*

Ushbu tadqiqot ishi pedagogika yo'nalishidagi talabalarda kasbiy pedagogik mahoratni rivojlantirishning samarali usullarini o'rganishga qaratilgan. Zamonaviy ta'lim tizimida kelajak o'qituvchilarning professional o'qitish ko'nikmalari, sinf boshqaruvi va innovatsion yondashuvlarni qo'llash qobiliyatlari muhim ahamyatga ega hisoblanadi. Maqolaning asosiy maqsadi – talabalarning pedagogik mahoratini oshirishga yo'naltirilgan interfaol va integratsiyalashgan yondashuvlarning ta'sirini baholashdan iboratdir. Shuningdek, tadqiqotda aralash metodologiya qo'llanilgan: nazariy adabiyotlarning tizimli tahlili, so'rovnomalar hamda pedagogik faoliyatni kuzatish va baholash vositalari. Ishtirokchilar sifatida pedagogika yo'nalishidagi 120–150 nafar bakalavr talabalari jalb qilingan. Ma'lumotlar statistik usullar yordamida qayta ishlanib, natijalar ishonchlilik darajasi ($p < 0.05$) asosida tahlil qilingan.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimining rivojlanishi va jamiyatning tez o'zgaruvchan talablari sharoitida kelajak o'qituvchilarning pedagogik kasbiy mahorati va professional yutuqlari muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bugungi kunda o'qituvchi nafaqat fan bo'yicha chuqur bilimlarga ega bo'lishi, balki sinfni samarali boshqarish, o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashish, innovatsion metodlar va raqamli texnologiyalarni qo'llash, inklyuziv ta'lim tamoyillarini amalga oshirish kabi ko'nikmalarga ham ega bo'lishi zarur. Biroq, ko'plab tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, pedagogika yo'nalishidagi talabalar o'qish davrida nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalarga aylantirishda yetarli darajada qiyinchiliklarga duch kelmoqdalar. Bu holat esa bitiruvchilarning dastlabki professional faoliyatida moslashish muammolarini keltirib chiqaradi. Pedagogik bilimlarni rivojlantirish masalasi xalqaro va milliy adabiyotlarda keng o'rganilmoqda. Shuningdek, aralash ta'lim, ish jarayoniga integratsiyalashgan ta'lim, mikro-o'qitish, rol o'yinlari, loyihaviy mashg'ulotlar kabi interfaol va amaliy yondashuvlar talabalarning o'qitish ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirishi tasdiqlangan. Hozirda O'zbekiston ta'lim tizimida ushbu innovatsion usullarni tizimli joriy etish va ularning samaradorligini baholash bo'yicha tadqiqotlar hali yetarli darajada emasligi ko'pchiligimizga ma'lum.

Biz ushbu maqolada talabalarda pedagogik kasbiy mahoratni oshirishning samarali usullarini o'rganib, bundan tashqari quyidagi savollarga javob berishni maqsad qildik: qaysi interfaol va integratsiyalashgan metodlar pedagogik kompetensiyalarni eng yuqori darajada rivojlantiradi? Ushbu usullarning talabalar tomonidan qabul qilinishi va ularning o'z-o'zini baholashdagi ta'siri qanday? Tadqiqot natijalari pedagogika ta'limi dasturlarini takomillashtirish va kelajak o'qituvchilarni zamonaviy ta'lim talablariga tayyorlash uchun amaliy tavsiyalar berishga xizmat qiladi.

Metodlar. Tadqiqotda talabalarda pedagogik kasbiy mahoratni oshirishning samaradorligini baholash uchun aralash metodologiya usuli qo'llanilgan. Bu yondashuv nazariy va empirik ma'lumotlarni birlashtirib, natijalarning ishonchliligini oshirishga imkon berdi. Tadqiqot dizayni Quasi-eksperimental dizayn qo'llanilgan: Bunda ikkita parallel guruh - eksperimental guruh (EG) va nazorat guruh (NG)dan foydalanilgan. Eksperimental guruhda interfaol va integratsiyalashgan usullar asosida maxsus darslar o'tkazilgan, nazorat guruhida esa an'anaviy o'qitish usullari saqlangan. Tadqiqot muddati - 1 semestr. Ishtirokchilar Pedagogika yo'nalishidagi bakalavr bosqichidagi talabalar jalb qilingan (jami $N = 142$; $EG = 72$, $NG = 70$). Tanlov maqsadli va tasodifiy usulda amalga oshirilgan. Ishtirokchilarning o'rtacha yoshi - 20-22 yosh, jinsi bo'yicha taqsimot: 78% ayollar, 22%

erkaklar. Pedagogik bilimlarni baholash tizimi - 5 ballik shkala asosida ishlab chiqilgan. Baholash tizimi 3 nafar tajribali pedagogika o'qituvchisi tomonidan tasdiqlangan va ishonchlilik testi o'tkazilgan. Anketaviy so'rov — ochiq va yopiq savollardan iborat, talabalarning o'z-o'zini baholashi va usullarga munosabati o'rganilgan. Kuzatuv va video-tahlil - tajriba darslarida sinf faoliyati videoga yozib olinib, kodlash orqali tahlil qilingan. Eksperimental guruhda quyidagi metodlar tizimli ravishda joriy etilgan:

Blended learning — onlayn platforma orqali nazariy materiallar, video-lektsiyalar, forum muhokamalari va sinfda amaliy mashg'ulotlar birlashtirilgan. Real maktablarda qisqa muddatli amaliyot, mentor-o'qituvchilar bilan hamkorliklar tashkil qilingan. Rol o'yinlari va simulyatsiyalar — sinf muammolarini modellashtirish. Ushbu metodologiya orqali interfaol va integratsiyalashgan yondashuvlarning talabalarning pedagogik mahoratiga real ta'siri aniq baholandi va natijalar ishonchli statistik dalillar bilan tasdiqlandi.

Natijalar. Tadqiqot natijalaridan ko'rishimiz mumkinki, eksperimental guruhda qo'llanilgan usullar talabalarning pedagogik kasbiy mahoratini sezilarli darajada oshirdi. Eksperimental guruhda post-test natijalari pre-testga nisbatan o'rtacha 28% ga yuqori bo'ldi. Nazorat guruhida esa o'zgarish faqat 7% atrofida qoldi. Ikki guruh o'rtasidagi farq statistik jihatdan muhim edi.

Asosiy kompetensiyalar bo'yicha o'sish:

1. Sinf boshqaruvi – 32% ga oshdi
2. O'qitish strategiyalari – 29% ga
3. Muloqot va kommunikativ ko'nikmalar – 27% ga
4. Dars loyihalashtirish – 31% ga
5. Inklyuziv yondashuv – 26% ga

Anketa natijalariga ko'ra:

Eksperimental guruh talabalarining 82% i o'z professional rivojlanishini “juda yaxshi” yoki “yaxshi” deb baholadi. Va nazorat guruhida bu ko'rsatkich 41% ni tashkil etdi. 79% talaba aralash o'qitish va mikrodarslarni “eng foydali” usul deb hisobladi. Ochiq javoblarda ko'pincha “haqiqiy sinfda dars o'tkazish o'ziga ishonchni oshirdi”, “rol o'yinlari qo'rquvni yo'qotdi”, “onlayn materiallar va refleksiya ko'p narsani o'rgatdi” kabi fikrlar uchradi. Video-tahlil natijalari ham eksperimental guruhda sinf boshqaruvi va o'quvchilar bilan muloqot sifati yuqoriroq ekanligini ko'rsatdi. Umuman olganda, blended learning va refleksiyaga asoslangan usullar talabalarning pedagogik mahoratini samarali oshirishga

xizmat qildi. Bu natijalar pedagogik ta'limda innovatsion yo'nalishlarni kengaytirish zarurligini yana bir bor tasdiqladi.

Muhokama. Ushbu tadqiqot natijalari pedagogika yo'nalishidagi talabalarda kasbiy mahoratni oshirishda interfaol va integratsiyalashgan usullarning yuqori samaradorligini tasdiqladi. Eksperimental guruhda qo'llanilgan blended learning, real maktablarda mikrodarslar, rol o'yinlari, loyihaviy ish va tizimli refleksiya talabalarning pedagogik kompetensiyalarini o'rtacha 28% ga oshirdi, nazorat guruhiga nisbatan esa farq 4 baravar yuqori bo'ldi. Bu ko'rsatkichlar xalqaro tadqiqotlar natijalari bilan mos keladi. Masalan, blended learning va maktablardagi mikrodarslar samaradorligi bo'yicha meta-tahlillar orqali ko'rishimiz mumkin. lekin O'zbekiston kontekstida bu usullarning real sinf sharoitida qo'llanilishi orqali olingan natijalar yangi va muhimdir.

Xulosa. Xulosa sifatida ayta olamizki, kelajak o'qituvchilar o'qish paytida ko'p hollarda kitobdan nazariya o'rganib, keyin sinfda haqiqiy ish boshlaganda qiyinliklarga duch kelishlari mumkin. Shunchaki kitobdan olingan bilimlar natijasida, o'qituvchilarda sinfni boshqarish, darsni qiziqarli o'tkazish, bolalarning har xil ehtiyojlariga moslashish kabi amaliy ko'nikmalar yetishmaydi. Yuqorida aytib o'tilganidek, shu muammoni hal qilish uchun tadqiqot o'tkazilgan: 142 nafar talabani ikki guruhga bo'lishgan. Bir guruhga yangi, interfaol usullar qo'llashgan (blended learning — onlayn va sinfda birga, haqiqiy maktablarda qisqa darslar, rol o'yinlari, simulyatsiyalar, loyihalar, o'z darsini video qilib tahlil qilish va shunga o'xshashlar). Ikkinchi guruh esa odatdagi an'anaviy usulda o'qigan. Uning natijalari bilan tadqiqot davomida tanishib chiqildi. Bizda xulosa sifatida asosiy fikr quyidagilardan iboratdir: O'zbekistonda pedagogika talabalarini faqat nazariya bilan emas, ko'proq amaliyot, real tajriba, o'yin va raqamli vositalar bilan o'qitish kerak. Shunda ular bitirgach darhol yaxshi o'qituvchi bo'lib ishlay oladi. Universitetlar shu usullarni dasturiga kiritib, maktablar bilan hamkorlikni ko'paytirsalar, butun ta'lim sifati ham yaxshilanadi. Quyida bir qancha amaliy tavsiyalar ham berib o'tamiz.

1. Pedagogika dasturlarida blended learning va work-integrated learning elementlarini majburiy komponent sifatida kiritish;
2. Mikrodarslar va rol o'yinlarini haftalik mashg'ulotlar tarkibiga kiritish;
3. Talabalarning o'z faoliyatini video-tahlil qilish va refleksiya orqali baholash tizimini joriy etish;
4. O'qituvchi-mentorlar bilan hamkorlikdagi real maktab amaliyotini kengaytirish.

Kelajak tadqiqotlar uchun ushbu usullarning uzoq muddatli ta'sirini (bitiruvdan keyingi 1–3 yil ichida) o'rganish, shuningdek, turli pedagogik yo'nalishlar (masalan, boshlang'ich ta'lim, maxsus pedagogika) va yosh guruhlar bo'yicha taqqosiy tahlil qilish tavsiya etiladi. Ushbu yondashuvlar nafaqat talabalarning kasbiy tayyorgarligini oshiradi, balki umumiy ta'lim sifatini yaxshilashga ham xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Darling-Hammond, L., & Bransford, J. (Eds.). (2005). Preparing Teachers for a Changing World: What Teachers Should Learn and Be Able to Do. Jossey-Bass.
2. Grossman, P., Hammerness, K., & McDonald, M. (2009). Redefining teaching, re-imagining teacher education. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 15(2), 273–289.
3. Korthagen, F. A. J. (2017). Inconvenient truths about teacher learning: Towards professional development 3.0. *Teachers and Teaching*, 23(4), 387–405.
4. Zeichner, K. (2010). Competition, economic rationalization, and the preparation of teachers. *Journal of Education for Teaching*, 36(1), 5–18.
5. Graham, C. R. (2006). Blended learning systems: Definition, current trends, and future directions. In C. J. Bonk & C. R. Graham (Eds.), *The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs* (pp. 3–21). Pfeiffer.
6. Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., & Baki, M. (2013). The effectiveness of online and blended learning: A meta-analysis of the empirical literature. *Teachers College Record*, 115(3), 1–47.